

Tanösvények nyomában

MONOSTORI ERŐD Komárom és MARTOS

MARTOVCE - MARTOS

MONOSTORI ERŐD

Komárom olyan – több mint 2000 éves történelemmel rendelkező – település, amely a második világháború óta két országhoz is tartozik. Észak-Komárom a Szlovák Köztársaság, míg Dél-Komárom Magyarország része. Ebből adódik a város egyik szlogenje: „egy város, két ország”.

Dél-Komárom az erődök városa néven is ismert, hiszen – a történelmi viharai ellenére – három erődot is megőrzött az utókor számára: a Monostori Erődot, a Csillagerődot, illetve az Igmándi Erődot. Mindhárom hadtörténeti műemlék 2000 decembere óta az UNESCO világörökség várományosi listáján szerepel.

A Monostori Erőd az Osztrák–Magyar Monarchia korszakában, 21 év alatt épült, azonban a haditechnika jelentős fejlődése miatt elkészültére már elavulttá vált. Emiatt „csak” katonák elszállásolására és kiképzésére használták.

A baka korszak régi anekdotái, a monarchia idejének tisztjeiről szóló leírások – amelyekről az erőd területén megrendezésre kerülő hadiátkékok, történelmi tárlatvezetések alkalmával szerezhet tudomást a látható – segítenek visszautazni az időben.

Területét tekintve elmondható, hogy Közép-Európa újkori erődjei közül a Monostori erőd számít a legnagyobbnak, hiszen 630-640 kisebb-nagyobb terme 25.680 négyzetméteren található. A 6–10 méter magasságig terjedő falak, a hosszú folyosók és szövevényes kazamatarendszerek a múlról

beszélnek legendákat, történeteket, vagy olykor véres igazságokat hordoznak a rég-múlt időkből, amelyeket az Osztrák-Magyar Monarchia, az I. és II. világháború, vagy pedig a szovjet megszállás évei festettek rájuk.

2000-ben alapult meg a Monostori Erőd Nonprofit Kft. elődje, amely a turisztikai vonzerőt kihasználva a rendezvények és színházi előadások egész sorát szervezi, tárlatvezetésekkel és pedagógia foglalkozásokkal, önálló catering-szolgáltatással várja a látogatókat egész évben.

MARTOS

A komáromi járásban a Kisalföldön terül el a 695 főt számláló, korábban királyi halászfaluként emlegetett Martos község. A járási székhelye, Komárom, és a szomszéd járás székhelye, Érsekújvár egyaránt 18 km-es távolságra található a településtől. Martos közvetlen környéke a kedvező települési viszonyok következtében már a régmúlt időkben is lakott volt. A községhez közeli Aba dombon a VI. században avar település volt.

Az ógyallai Feszty család Martos híreségei közé tartozik. Feszty Árpád az Ópusztaszeren látható „Magyarok bejövetele” című körképet Kingyesen készítette, amely akkoriban Martoshoz tartozott. Feszty a körkép alakjait a martosi lakosokról mintázta.

A község lakói megtelepedésüktől kezdve halászattal foglalkoztak és a 16. századból származó írásos emlékek a Martost körülölelő vizeket királyi halastavakként említik.

Martos a természeti adottságait kihasználva szeretné a jövőben tovább szélesíteni a programkínálatát. minden év júliusában Szabadidőközpontja ad otthont az öt napig tartó Martosi Szabadegyetemnek, ahol átlagosan 10.000 ember fordul meg.

Eko-turis(z)tika

SKHU/WETA/1901/1.1/134

2020. szeptember 1-jén vette kezdetét a Monostori Erőd Nonprofit Kft. és a szlovákiai Martos község Eko-turis(z)tika nevű közös projektje, mely az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program keretében valósult meg, az Európai Unió támogatásával. A projekt összköltsége 58 786,40 EUR.

A projekt célja a társadalmi, gazdasági és területi kohézió fokozása természeti és történelmi emlékművek védelmére és bemutatására irányuló közös tevékenységek által Martos (SK) és Komárom (HU), Dunamente festői településein.

A Monostori Erőd Gyurkó Jánosról, az egykori környezetvédelmi miniszterről elnevezett természetvédelmi tanösvényt hozott létre a projekt keretein belül. Megtörtént a tanösvény biztonságosan bejárhatóvá tétele, információs táblák, utcabútorok kihelyezése és a volt szovjet órtorony és kilátó teljes felújítása.

Martos település a martosi tó körüli területen csónakházat épített pergolával, valamint a tó fölé egy fahidakat emeltek. Ezekben kialakítottak egy erdei- és vízi tanösvényt.

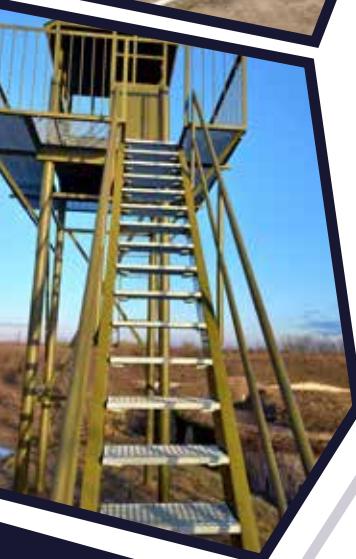
A közös kapcsolódási pont a természet. A pályázat valamennyi tevékenysége közvetlenül támogatja az általános ismeretek átadását a területek természeti viszonyairól.

TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ÉRTÉKEK KOMÁROMBAN

Máig nagy kiterjedésben megmaradt száraz gyepek, homokpuszta gyeptársulások, száraz homoki élőhelyek jellemzik Komárom területét, amely egykoron meghatározó élőhelynek számított a Kárpát-medencében. A Natura 2000 védelmet élvező Duna-parton ártéri fűz-nyár (puhafás) ligeterdő található, az erődöt körbe ölelő sétányok pedig idős vadgesztenye fasorral tagoltak. A homokpuszta gyeptársulások mára csak mozaikos formában maradtak fent, az ipari területek terjedése, a mezőgazdaság és az autópályák építése, valamint a városok terjeszkedése miatt jelentősen lecsökkent az állományuk.

A terület számos olyan védett növényritkasággal büszkélkedhet, mint a ligeti csillagvirág (*Scilla vindobonensis*), a nyári tőzike (*Leucojum aestivum*), a budai imola (*Centaura sadleriana*), a pusztai árvalányhaj (*Stipa pennata*), az árlevelű len (*Linum tenuifolium*), a kisfészklű hangyabogáncs (*Jurinea mollis*), a kései szegfű (*Dianthus serotinus*), a borzas csajkavirág (*Oxytropis pilosa*), a

homoki kocsord (*Peucedanum arenarium*), a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), a poloskaszagú kosbor (*Anacamptis coriophora*), az agár kosbor (*Orchis morio*), a homoki fatyolvirág (*Gypsophila arenaria*), vagy a fekete nyár (*Populus nigra*).

A területen nagy számban költ az erőd falai között megbújva a vörös vércse (*Falco tinnunculus*), a homokgyepék buckái között a gyurgyyalag (*Merops apiaster*), illetve a parti fecske (*Riparia riparia*), alkonyatkor pedig megfigyelhető a macskabagoly (*Strix aluco*) is.

A Gyurkó János tanösvényen számos rejtőzködő élőlény is található, amelyek az életmódkukat tekintve párhuzamba állíthatók magával az erőddel, amelyet hadászati és stratégiai okokból láthatatlannak, rejtőzködőnek terveztek, mint a bikapók (*Eresus kollari*), a vidra (*Lutra lutra*), az eurázsiai hód (*Castor fiber*) és a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*). További védettnek nyilvánított fajok közé sorolható a nagy gyöngyházlepke (*Argynniss paphia*), a kis színjátszólepke (*Apatura ilia*), a fecskefarkú lepke (*Papilio machaon*), a kardoslepke (*Iphiclides podalirius*), a c-betűs lepke (*Nymphalis c-album*), az atalantalepke vagy admirálislepke (*Vanessa atalanta*), a bikapók (*Eresus kollari*), a citromlepke, a sisakos sáska (*Acrida ungarica*), az imádkozó sáska vagy ájtatos manó (*Mantis religiosa*). Kétéltű, védett hüllők az erdei béka (*Rana dalmatina*), a zöld varangy (*Bufo viridis*), a barna varangy (*Bufo bufo*), a fürge gyík (*Lacerta agilis*), a zöld gyík (*Lacerta viridis*), a vízisikló (*Natrix natrix*), az erdei sikló (*Elaphe longissima*), és a kockás sikló (*Natrix tessellata*).

A fokozottan védett állatfajok csoportjába tartozik a darázsölyv (*Pernis apivorus*), a barna kánlya (*Milvus migrans*), a rétisas (*Haliaeetus albicilla*), a gyurgyalag (*Merops apiaster*), a magyar futrinka (*Carabus hungaricus*) és a vidra (*Lutra lutra*).

A terület jelentősebb védett állatfajai a kerti geze (*Hippolais icterina*), a tövisszúró gébics (*Lanius collurio*), az eurázsiai hód (*Castor fiber*), a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*), a vízi denevér (*Myotis daubentonii*), a közönséges denevér (*Myotis myotis*) és a mezei cickány (*Crocidura leucodon*). (Forrás: Musicz László)

TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK ÉS ÉRTÉKEK MARTOSON

Martos községet mindig is halászfaluként tartották számon. Egykoron két folyó, a Nyitra és a Zsitva, valamint két halastó övezte: a Martos, amely királyi halastó volt és a Tálastó. Így a halászat a természet adta lehetőségek közé tartozott, amit a helyiek élelem szerzésére és kereskedelmi célokra használtak.

A Zsitva Ártér Természetvédelmi Területet a Zsitva folyó gátjai közötti láp alkotja. Védett és veszélyeztetett vízi, illetve mocsári állat- és növényfajok találhatók itt gyönyörű természeti környezetben. A Gémes Természetvédelmi Terület egy fűzfákkal benőtt láp, amely megművelés alatt álló mezőgazdasági terület közepén található a falu határában.

A Martos (Martovce) és Ógyalla (Hurbanovo) községek kataszterében található Zsitvai Természetvédelmi Rezervátumot 1993-ban nyilvánították védetté. A maga 32,53 hektárrával az európai összefüggő természetvédelmi területek hálózatának, a NATURA 2000-nek a része, amelyben SKUEV 0159-ként tartják nyilván.

A rezerváció a Zsitva folyó árterében fekszik. A terület Szlovákia legmelegebb klímájú régiójának része egyben. A rezervátum területét mocsaras és erdős élőhelyek együttese alkotja. Az itt lévő lágy (fűz és nyárfa alkotta) ligeterdők a madarak számára fészkelőhelyként és menedékként szolgálnak. A mocsaras területekre jellemző fajok közül megtalálható itt a vízitök (*Nuphar lutea*), a réti iszalag (*Clematis integrifolia*) és a nyári tőzike (*Butomus umbellatus*). A területen több mint 100 madárfaj él, többek közt a törpegém (*Ixobrychus minutus*), a közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*), a fekete harkály (*Dryocopus martius*) és a tövisszúró gébics (*Lanius collurio*). A terület az értékes nyári lúd (*Anser anser*), a guvat (*Rallus aquaticus*), a kabasolyom (*Falco subbuteo*), a nádi tücsökmadár (*Locustella luscinioides*), a nádrigó (*Acrocephalus arundinaceus*), a foltos nádiposzáta (*Acrocephalus schoenobaenus*), az erdei fülesbagoly (*Asio otus*), a macskabagoly (*Strix aluco*), a réti fülesbagoly (*Asio flammeus*) és a nagy kócsag (*Casmerodium albus*) élőhelye. A kétéltűek közül jellemző a vörösha-sú unka (*Bombina bombina*), a dunai góte (*Triturus dobrogicus*), a pettyesgóte (*Triturus vulgaris*), a zöld leveLIBÉKA (*Hyla arborea*), az erdei béka (*Rana dalmatina*) és a kecskebéka (*Rana kl. exculta*). Az emlősöket a vidra (*Lutra lutra*) és a hermelin (*Mustela erminea*) képviseli.

MONOŠTORSKÁ PEVNOST'

Komárno, mesto s viac ako dvetisíc ročnou históriou, je od čias druhej svetovej vojny súčasťou dvoch štátov. Kým severné Komárno patrí Slovenskej republike, zatiaľ južné je priradené k Maďarsku. Toto rozdelenie dalo vznik aj jednému zo sloganov mesta, ktoré znie: „jedno mesto, dve krajiny“.

Južné Komárno je známe aj ako mesto pevností, pretože sa tu, napriek dejinným turbulenciám, zachovali pre budúce generácie až tri pevnosti: Monoštorská pevnosť, Hviezdná pevnosť a Igmándska pevnosť. Všetky tri vojenské historické pamiatky sú od decembra 2000 zapísané do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO.

Monoštorská pevnosť bola postavená za čias Rakúsko-Uhorska, jej výstavba trvala 21 rokov, ale vzhľadom na významný pokrok v oblasti vojenskej techniky bola v čase jej dostavby už zastaraná. Preto slúžila „len“ na ubytovávanie a výcvik vojakov.

Anekdoty z éry pešiakov či opisy dôstojníkov z obdobia monarchie, ktoré môžu návštěvníci spoznať počas rekonštrukcií bojov a prehliadok historickej pevnosti, nás prenesú späť do minulosti.

Svojou rozlohou je Monoštorská pevnosť najväčšou novodobou pevnosťou v strednej Európe. Na ploche úctyhodných 25 680 m² sa nachádza 630-640 menších i väčších miestností. Múry dosahujúce výšku 6 až 10 metrov, dlhé chodby a komplikovaný systém kazemat rozprávajú legendy a príbehy

z minulosti a občas odkryjú krvavé pravdy z dávnych čias vryté do ich útrob v období Rakúska-Uhorska, 1. a 2. svetovej vojny a sovietskej okupácie.

V roku 2000 bol založený predchodca maďarskej neziskovej organizácie Monoštorská pevnosť (Monostori Erőd Nonprofit Kft.), ktorá, stavajúc na turistickej príťažlivosti objektu, organizuje celý rad podujatí a divadelných predstavení doplnených sprevádzanými prehliadkami, vzdelávacími aktivitami a nezávislými cateringovými službami pre návštěvníkov po celý rok.

MARTOVCE

Obec Martovce, v minulosti známa ako kráľovská rybárska obec, leží so svojimi 695 obyvateľmi v okrese Komárno. Okresné mesto Komárno, ako aj sídlo susedného okresu, mesto Nové Zámky, sú od obce vzdialené 18 km. Bezprostredné okolie Martoviec bolo vďaka priaznivým podmienkam osídlené už v dávnej minulosti. Na kopci Aba v blízkosti obce sa v 6. storočí nachádzala usadlosť Avarov.

Medzi známe osobnosti Martoviec patrí rodina Fesztyovcov z Hurbanova. Panoramickej obraz s názvom Príchod Maďarov, v súčasnosti vystavený v Ópusztaszeri, je dieľom Árpáda Fesztyho. Umelec ho namaľoval vo Vrbovej nad Váhom, ktorá bola v tom čase súčasťou Martoviec. Postavy na obraze stvárnovali Martovčania.

Obyvateľia obce sa od počiatku jej osídlenia zaoberali rybolovom a písomné pamäti

zo 16. storočia zmieňujú vody okolo Martoviec ako kráľovské rybníky.

V rámci rozšírenia svojej ponuky programov plánujú Martovce aj v budúcnosti využívať prírodné danosti obce. Každoročne v júli prepožičia Centrum voľného času v Martovciach na päť dní svoje priestory Letnej univerzite, ktorú v priemere navštíví okolo 10 000 ľudí.

Eko-turis(z)tika

SKHU/WETA/1901/1.1/134

Dňa 1. septembra 2020 začala n.o. Monoštorská pevnosť (Monostori Erőd Nonprofit Kft.) v spolupráci so slovenskou obcou Martovce v rámci Programu spolupráce Interreg V-A Slovenská republika-Maďarsko realizáciu spoločného projektu s názvom Eko-turis(z)tika. Projekt sa uskutočňuje s podporou Európskej únie a jeho celkové náklady sú vyčíslené na 58 786,40 EUR.

Cieľom projektu je zvýšenie sociálnej, hospodárskej a územnej súdržnosti prostredníctvom spoločných aktivít zameraných na ochranu a prezentáciu prírodných a historickej pamiatok v malebných lokalitách Podunajska – v obci Martovce (SK) a v meste Komárom (HU).

Monoštorská pevnosť v rámci projektu vytvorila náučný chodník zameraný na ochranu prírody a pomenovaný po bývalom ministru životného prostredia, Jánosovi Gyurkóvi. Náučný chodník bol bezpečne sprichodený, pozdĺž neho boli osadené informačné tabule a mestský mobiliár a zrealizovala sa

kompletná rekonštrukcia bývalej sovietskej strážnej a vyhliadkovej veže.

V obci Martovce, v okolí martovského jazera, bola vystavaná lodenica s pergolou, ponad jazero bol osadený drevnený mostík. Zároveň bol vytvorený jeden lesný a jeden vodný náučný chodník.

Stretávacím bodom týchto investícií je príroda. Všetky aktivity projektu priamo podporujú odovzdávanie všeobecných poznatkov o prírodných podmienkach danej lokality.

PRÍRODNÉ HODNOTY A DANOSTI KOMÁROMU

Oblast Komáromu, kedysi považovaná za dominantný biotyp Karpatkej kotliny, sa vyznačuje suchomilnými trávnatými porastami, stepnými trávnatými porastami a suchými pieskovými biotopmi, ktoré sa zachovali dodnes. Na brehu Dunaja, ktorý je zaradený do sústavy chránených území Natura 2000, sa nachádza lužný vŕbovo-topoľový (mäkký) les, chodníky okolo pevnosti lemuje aleja starých gaštanov. Stepné trávnaté porasty sa zachovali len v mozaikovej podobe, v dôsledku rozširovania priemyselných oblastí, poľnohospodárstva, výstavby diaľnic i rozrastania miest sa ich populácia výrazne znížila.

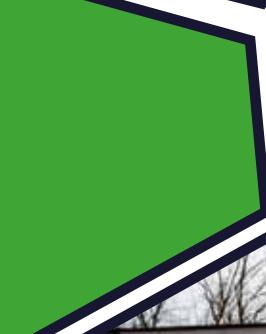
Oblast sa môže pochváliť množstvom vzácnych a chránených rastlinných klenotov, medzi ktorými nechýba scila viedenská (*Scilla vindobonensis*), bleduľa letná (*Leucocium aestivum*), chrpa panónska (*Centauraea sadleriana*), kavyl Ivanov (*Stipa pennata*),

ľan tenkolistý (*Linum tenuifolium*), sinokvet mäkký (*Jurinea mollis*), klinček neskorý (*Dianthus serotinus*), ostropysk chlpatý (*Oxytropis pilosa*), smldník piesočný (*Peucedanum arenarium*), hlaváčik jarný (*Adonis vernalis*), červenohlav ploštičný (*Anacamptis coriophora*), vstavač obyčajný (*Orchis morio*), gypsomilka zväzkovitá piesočná (*Gypsophila arenaria*), či topol čierny (*Populus nigra*).

V početnom množstve tu hniezdi sokol myšiar (*Falco tinnunculus*), ktorý sa s obľubou ukrýva v múroch pevnosti, trsy stepných trávnatých porastov poskytujú útočisko včelárikovi zlatému (*Merops apiaster*) i brehuli hnedej (*Riparia riparia*), za súmraku možno pozorovať sovu obyčajnú (*Strix aluco*).

Pozdĺž náučného chodníka žije množstvo živočíchov, ktorých utajený spôsob života vytvára paralelu s obrazom pevnosti, navrhnutej z vojenských a strategických dôvodov tak, aby bola čo najmenej nápadná a očiam neviditeľná. Takými sú napríklad stepník červený (*Eresus kollari*), vydra riečna (*Lutra lutra*), bobor európsky (*Castor fiber*) a bystruška južná (*Carabus hungaricus*). Zoznam chránených druhov dopĺňa aj perlavec striebrištropásavý (*Argynnис paphia*), dúhovec menší (*Apatura ilia*), vidlochvost feniklový (*Papilio machaon*), vidlochvost ovocný (*Iphiclides podalirius*), babôčka zubatokrídla (*Nymphalis c-album*), babôčka admirálska (*Vanessa atalanta*), stepník červený (*Eresus kollari*), žltáčik rešetliakový (*Gonepteryx rhamni*), koník stepný (*Acrida ungarica*), modlivka zelená (*Mantis religiosa*). Z chránených obojživelníkov a plazov tu žije skokan štíhly (*Rana dalmatina*), ropucha zelená (*Bufo viridis*).

ropucha bradavičnatá (*Bufo bufo*), jašterica krátkohlavá (*Lacerta agilis*), jašterica zelená (*Lacerta viridis*), užovka obojková (*Natrix natrix*), užovka stromová (*Elaphe longissima*) a užovka fríkaná (*Natrix tessellata*).

Skupinu prísne chránených živočíšnych druhov reprezentuje včelár lesný (*Pernis apivorus*), haja tmavá (*Milvus migrans*), orliak morský (*Haliaeetus albicilla*), včelárik zlatý (*Merops apiaster*), bystruška južná (*Carabus hungaricus*) a vydra riečna (*Lutra lutra*).

Významnejšími chránenými živočíchmi v oblasti sú sedmohlások obyčajný (*Hippolais icterina*), strakoš obyčajný (*Lanius collurio*), bobod európsky (*Castor fiber*), podkovárov malý (*Rhinolophus hipposideros*), netopier vodný (*Myotis daubentonii*), netopier veľký (*Myotis myotis*) a bielozúbka bielobruchá (*Crocidura leucodon*). (Zdroj:László Musicz)

PRÍRODNÉ HODNOTY A DANOSTI MARTOVIEC

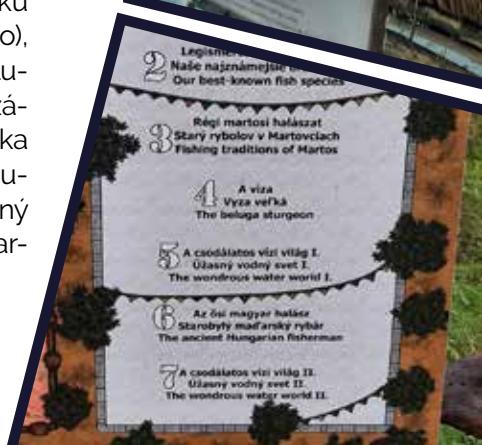
Martovce boli považované vždy za rybársku obec. Kedysi ju lemovali dve rieky, Nitra a Žitava, a dva rybníky: Martos, ktorý bol kráľovským rybníkom a Tálastó. Rybolov, ako jednu z prírodných daností, využívali miestni obyvatelia na obživu i obchod.

Prírodná rezervácia Aluvium Žitavy predstavuje zaplavenu oblasť v medzihrádzovom priestore rieky Žitava. V krásnom prírodnom prostredí sa tu vyskytujú chránené a ohrozené druhy vodných a mokradových rastlín a živočichov. Prírodná rezervácia Gémeš pred-

stavuje mokrad tvorenú porastami vrbín ležiacu uprostred obrábanej poľnohospodárskej oblasti na okraji obce.

Zmieňovaná oblasť lokalizovaná v katastri obcí Martovce a Hurbanovo bola vyhlásená za prírodnú rezerváciu v roku 1993. S rozlohou 32,53 ha je súčasťou Európskej sústavy chránených území NATURA 2000 pod číslom SKUEV 0159.

Rezervácia sa nachádza v nive rieky Žitava. Oblast je zároveň súčasťou regiónu s najteplejšou klímom na Slovensku. Územie rezervácie tvorí kombinácia mokradových a lesných biotopov. Mäkké háje (tvorené vrbinami a osikami) poskytujú miesto na hniezdenie a úkryt vtákov. Z druhov typických pre mokrade tu nájdeme leknicu žltú (*Nuphar lutea*), plamienok celistvolistý (*Clematis integrifolia*) či okrasu okolíkatú (*Butomus umbellatus*). V oblasti žije viac ako 100 druhov vtákov, medzi nimi bučiačik močiarny (*Ixobrychus minutus*), dátel prostredný (*Dendrocopos medius*), tesár čierny (*Dryocopus martius*) a strakoš obyčajný (*Lanius collurio*). Oblast je domovom pre vzácnu hus divú (*Anser anser*), chriaštela vodného (*Rallus aquaticus*), sokola lastovičiara (*Falco subbuteo*), svrčiaka slávikovitého (*Locustella lusciniooides*), trsteniarika veľkého (*Acrocephalus arundinaceus*), trsteniarika pásikového (*Acrocephalus schoenobaenus*), myšiarku ušatú (*Asio otus*), sovu obyčajnú (*Strix aluco*), myšiarku močiarnu (*Asio flammeus*) a belušu veľkú (*Casmerodium albus*). Typickými zástupcami obojživelníkov tejto oblasti sú kunka červenobruchá (*Bombina bombina*), mlok duajský (*Triturus dobrogicus*), mlok bodkovaný (*Triturus vulgaris*), rosnička zelená (*Hyla ar-*

borea), skokan štíhly (Rana dalmatina) a skokan zelený (Rana kl. exculenta). Z cicavcov je zastúpená vydra riečna (Lutra lutra) a lasica hranostaj (Mustela erminea).

FORT MONOSTOR

Komárom is a settlement with more than 2,000 years of history, that simultaneously belonged to two countries until the Second World War: Northern Komárom (Komárno) is part of the Slovak Republic, while Southern Komárom is part of Hungary. This gives rise to one of the city's slogans: „one city, two countries”.

Southern Komárom is also known as the city of fortresses, since despite its historical hardships, it has preserved three fortresses for posterity: Fort Monostor, Fort Csillag, and Fort Igmándi. All three military historical monuments have been on the UNESCO world heritage waiting list since December 2000.

Fort Monostor was built during the era of the Austro-Hungarian Monarchy. During the 21 years of its construction, military technology began to develop to such a pace that by its completion it had already been outdated, and it was used primarily for the accommodation and training of soldiers instead.

Visitors can learn old anecdotes from the era of soldiers, as well as descriptions of officers from the time of the monarchy through enactments and guided tours held on the grounds of the fortress, which all help us to

travel back in time.

It can be said that Fort Monostor is the largest of the modern fortresses of Central Europe with about 640 small and large rooms over an area of 25,680 square meters. The 6 to 10 meter high walls, long corridors and intricate ditch systems tell of legends and stories from the past, and sometimes they carry bloody truths from earlier times, which were left there by the Austro-Hungarian Monarchy and the two World Wars. When it was completed, the fort was considered impregnable. In 2000, the predecessor of Monostori Erőd Non-profit Ltd., Monostori Erőd Public Company was founded. Taking advantage of the tourist attraction of the fortresses, the company organizes a whole series of events and theatre performances, and also offers guided tours and educational sessions, as well as an independent catering service to visitors throughout the year.

MARTOVCE

The village of Martovce, Slovakia was formerly known as a royal fishing village. It has a population of 695, and is located in the Komárno district, on the Little Hungarian Plane. The seat of the district, Komárno (SK), and the seat of the neighbouring district, Nové Zámky (SK), are both located 18 kilometres away from the settlement. Due to the favourable settlement conditions, the immediate vicinity of Martovce was already inhabited in the distant past, as an Avar settlement was founded on the neighbouring

Aba hill in as early as the 6th century.

The Feszty family of Hurbanovo is one of Martovce's celebrities. Árpád Feszty painted the famous panorama painting 'The Arrival of the Hungarians' in Kingyes, a town which belonged to Martovce at the time. Feszty modelled the figures of the panorama based on residents of Martovce.

The inhabitants of the village have been engaged in fishing since the day of their settlement, which they made a living from. Written records from the 16th century mention the waters surrounding Martovce as royal fish ponds. Martovce wants to take advantage of its natural features to further expand its program offers in the future. Every year in July, its Leisure Center hosts the so-called 'Martovce Free University', which lasts for five days, and is attended by an average of 10,000 people.

Eko-turis(z)tika – SKHU/ WETA/1901/1.1/134

A joint project of Fort Monostor Military Culture Center Monument Restoration, Property Maintenance and Utilization Non-profit Ltd, and the Slovak village of Martovce, called 'Eko-turis(z)tika', started on September 1st 2020 which was realized within the framework of the Interreg V-A Slovakia-Hungary Cooperation Programme with the support of the European Union. The total cost of the project is EUR 58.786,40.

The strategic goal of the project is to increase social, economic and territorial co-

hesion through joint activities aimed at the protection and presentation of natural and historical monuments in the picturesque settlements of the Danube, Martovce (SK) and Komárom (HU).

Monostori Erőd created a nature conservation trail named after János Gyurkó, the former minister of environmental protection, as part of the project. The educational trail was made safe to walk on, information boards, street furniture were installed, and the former Soviet watchtower and observation deck were completely renovated.

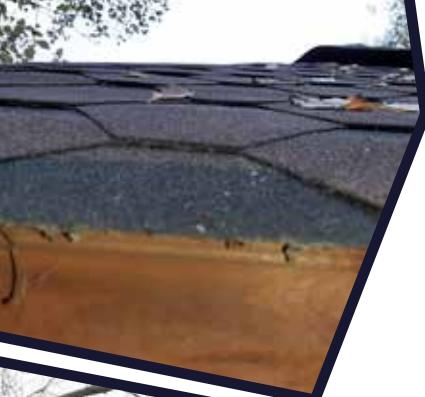
The village of Martovce built a boat house with a pergola in the area around the Martovce lake, and a wooden bridge was built over the lake itself. In addition to these, a forest and water trail were created.

The common point of connection between the project partners is nature. All the activities of the application directly support the transfer of general knowledge about the natural conditions of their areas.

NATURAL FEATURES AND VALUES IN KOMÁROM

The area of Komárom, which was once considered a dominant habitat in the Carpathian Basin and thus in this region, is characterized by large areas of dry grasslands, desert grasslands, and dry sand habitats. On the banks of the Danube, which belongs to

the Natura 2000 network of the EU, there is a floodplain willow-poplar grove, and the walkways surrounding Fort Monostor are lined with rows of old chestnut trees. Today, the desert grasslands have only survived in patches scattered throughout the area. Due to the spread of industrial areas, agriculture and the construction of highways, as well as the expansion of cities, their population has decreased significantly.

The area boasts a number of protected plant rarities, such as the *Scilla vindobonensis*, the summer snowflake (*Leucojum aestivum*), the Pannonian knapweed (*Centaurea sadleriana*), the European feather grass (*Stipa pennata*), the narrow-leaved flax (*Linen tenuifolium*), the *Jurinea mollis*, the late-coming pink (*Dianthus serotinus*), the *Oxytropis pilosa*, the *Peucedanum arenarium*, the pheasant's eye (*Adonis vernalis*), the bug orchid (*Anacamptis coriophora*), the green-winged orchid (*Orchis morio*), the *Gypsophila arenaria*, or black poplar (*Populus nigra*).

In the area, hiding between the walls of the fort the common kestrel (*Falco tinnunculus*) nests in large numbers, while the European bee-eater (*Merops apiaster*) and the sand martin (*Riparia riparia*) nest among the mounds of the sand lawns. At dusk, the tawny owl (*Strix aluco*) can also be observed.

On the János Gyurkó Nature Trail, there are also many hiding creatures whose lifestyles can be compared to the fort itself, which was designed to be invisible and hidden for military and strategic reasons. These animals include the ladybird spider (*Eresus kollari*),

the European otter (*Lutra lutra*), the Eurasian beaver (*Castor fiber*) and the *Carabus hungaricus*. Other protected species include the silver-washed fritillary (*Argynnis paphia*), the lesser purple emperor (*Apatura ilia*), the Old World swallowtail (*Papilio machaon*), the scarce swallowtail (*Iphiclides podalirius*), the comma (*Nymphalis c-album*), the red admiral (*Vanessa atalanta*), the common brimstone (*Gonepteryx rhamni*), the cone-headed grasshopper (*Acrida ungarica*), and the European mantis (*Mantis religiosa*). Amphibious, protected reptiles of the area are the agile frog (*Rana dalmatina*), the European green toad (*Bufo viridis*), the common toad (*Bufo bufo*), the sand lizard (*Lacerta agilis*), the European green lizard (*Lacerta viridis*), the grass snake (*Natrix natrix*), the Aesculapian snake (*Elaphe longissima*) and the dice snake (*Natrix tessellata*).

The group of highly protected animal species includes the European honey buzzard (*Pernis apivorus*), the black kite (*Milvus migrans*), the white-tailed eagle (*Haliaeetus albicilla*), the European bee-eater (*Merops apiaster*), the *Carabus hungaricus* and the Eurasian otter (*Lutra lutra*).

The most significantly protected animal species of the area are the icterine warbler (*Hippolais icterina*), the red-backed shrike (*Lanius collurio*), the Eurasian beaver (*Castor fiber*), the lesser horseshoe bat (*Rhinolophus hipposideros*), the Daubenton's bat (*Myotis daubentonii*), the greater mouse-eared bat (*Myotis myotis*) and the bicolored shrew (*Crocidura leucodon*). (Source: László Musicz)

NATURAL FEATURES AND VALUES IN MARTOVCE

The village of Martovce has always been considered a fishing village, it can also be called an ancient fishing village. It was once surrounded by two rivers, the Nitra and the Žitava, and two fish ponds: the Martovce, which was a royal fish pond, and the Tálastó. Thus, fishing was one of the possibilities provided by nature, which the locals used to obtain food and for commercial purposes.

The Žitava Nature Reserve consists of a bog between the dams of the Žitava river. This beautiful natural environment is home to protected and endangered aquatic and marsh animal, and also plant species. The Gémeš Nature Reserve is a bog overgrown with willows, which is located in the middle of an agricultural area at the border of the village.

The Žitava Nature Reserve, located in the cadastre of the villages of Martovce and Hurbanovo, was declared protected in 1993. With its 32.53 hectares, it is part of the European network of connected nature conservation areas, NATURA 2000, in which it is registered as SKUEV 0159.

The reserve is located in the floodplain of the Žitava river, which is also part of the region with the warmest climate in Slovakia, and its territory consists of a combination of marshy and forested habitats. The groves here (consisting of willow and aspen) serve as a nesting place and shelter for birds. Among the plant species typical of swampy areas, the yellow water-lily (*Nuphar lutea*), the *Clematis integrifolia* and the *Butomus umbellatus* can be found here. More than 100 species of birds live in the area, including the little bittern (*Ixobrychus minutus*), the middle spotted woodpecker (*Dendrocopos medius*), the black woodpecker (*Dryocopus martius*) and the red-backed shrike (*Lanius collurio*). The area is home to the valuable greylag goose (*Anser anser*), the water rail (*Rallus aquaticus*), the Eurasian hobby (*Falco subbuteo*), the Savi's warbler (*Locustella luscinioides*), the great reed warbler (*Acrocephalus arundinaceus*), the sedge warbler (*Acrocephalus schoenobaenus*), the long-eared

owl (*Asio otus*), the tawny owl (*Strix aluco*), the short-eared owl (*Asio flammeus*) and the great egret (*Casmerodius albus*). Among the amphibians, the European fire-bellied toad (*Bombina bombina*), the Danube crested newt (*Triturus dobrogicus*), the smooth newt (*Triturus vulgaris*), the European tree frog (*Hyla arborea*), the aglie frog (*Rana dalmatina*) and the edible frog (*Rana kl. esculenta*) are common. Typical mammals in the area are the Eurasian otter (*Lutra lutra*) and the stoat (*Mustela erminea*).

Képek forrása / Zdroj fotografií / Sources of images:

MONOSTORI ERŐD Nonprofit Kft. és Martos Község Önkormányzata

Felhasznált források / Použitá literatúra / Sources:

Rédli Margit, Varga István: A Monostori erőd – Fort Sandberg. Budapest, 2005.

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

<https://erod.hu/>

<https://www.martovce.sk/>

<https://rdvegtc-spf.eu/podporene-projekty/>

<https://rdvegtc-spf.eu/wp-content/uploads/2018/07/>

Zmluva-EFRR_Szerz%C5%91d%C3%A9s-ERFA_11_134.pdf

<https://szpi.hu/cikk/interreg-v-a-szlovakia-magyarorszag-egyuttmukodesi-program>

http://www.komarom.hu/monostor_termeszet.php

https://komarno.sk/wp-content/uploads/2022/05/Kiadvany_HU_SK_vegleges.pdf

<http://feszty.hu/feszty-arpad-elete-es-munkassaga/>

PETER FUCHS

Scandinavia—Gullbergson (1990) found that many studies report high rates of self-esteem, although some studies report lower rates. In general, however, self-esteem is higher among women than men, and higher among married women than single women. Women tend to have higher self-esteem than men in all countries, except in Thailand.

Partnerséget építünk

www.skhu.eu

www.rdvegtc-spf.eu

Európai Regionális Fejlesztési Alap

Jelen kiadvány tartalma nem feltétlenül tükrözi az Európai Unió hivatalos álláspontját.